

obilnejšega in boljšega pridelka moremo tudi od sadnega drevja pričakovati. Nekatero sadne vrste so gledé zemlje bolj kočljive, a druge so pa v tem obziru tudi prav z malim zadovoljne, kakor razne sadne vrste, katere v gospodarstvu na razne načine vporablujemo, to je, katerih sadje ni surovo dobro in prijetno za uživati, ter je sušimo, kuhamo, meljemo, iz njega mošt ali sadno vino in pa kis napravljamo. A pri vsem tem mora domači sadjerejec na fizikalčne lastnosti in pa na spodnje plasti zemlje sadnemu vrtu namenjene posebni pozor jemati.

Skušnja uči, da črešnja ljubi bolj rahlo, suhljato in globoko zemljo, v kakoršni najčvrsteje raste in najobilnejše rodi; češpljam vgaja bolj vlažno (volhko), tudi še celó bolj plitvo zemljišče; hruška zahteva globoke in gorkejšje zemlje, nego jabolko; orehi in kostanji obnesejo se pa najbolje v globoki in suhi zemlji. To nam je očitni migljej, da mora domači sadjerejec pri nasadu rodnega drevja na stalno mesto ob enem tudi vrh ali krono taistega, v kakoršno se naravno razrasti ima, pred očmi imeti; kolikor višja in obsežnejša se ta razviti ima, toliko globokejšje zemlje tudi drevó za pravilni razvoj svojih korenin potrebuje in zahteva. Bolj ko je zemlja rodovitna in globoka, v katero sadno drevo stalno posadiš, lepše in krepkeje bode se ti razvijalo in o svojem času tudi toliko lepšega in okusnejšega sadu rodilo.

Samo ob sebi je umevno, da se mora praktičen domači sadjerejec o kakovosti spodnje zemlje, kjer namerava nov sadni vrt stalno napraviti, popreje dobro prepričati. To doseže pa najgotoveje s tem, da tu in tam na takem zemljišči od 1 do 1.30 metra globoke poskuševalne in preiskovalne jame izkoplje. Drug naravni dokaz o dobroti in vrednosti spodnje zemlje za sadjerejo so mu pa bližnja sadna drevesa in tudi druge gospodarske rastline, katere svoje korenine globoko v spodnjo plast rinejo in rasto na enakem zemljišči gledé zemeljne dobrote, kot je ono novemu sadnemu vrtu namenjeno.

Zemljišče, kateremu je spodnja plast stalno premokra, mora se po drenažah ali pa po pokritih jarkih pravilno osušiti; ono pa, ki presuho, mora se s potrebno vlago ali mokroto preskrbeti. Ako pa tega nikakor izvesti mogoče ni, se taka (premokra in presuha) zemlja potem za sadni vrt nikakor koristno in vspešno več rabiti ne more.

Naj povedano le-sem zadostuje!

Za nameček le še nekaj malega.

Prav pogostokrat sem uže slišal domačega sadjerejca-samouka lamentirati o tem, da se mu presajeni divjaki in pa na stalno mesto posajena žlahna sadna drevesa, če ne uže v istem letu, pa vsaj prav gotovo v malo letih (prezgodaj) vsušé in pod zló pridejo. Temu utegnejo razni vzroki povod biti, med katerimi je pa prvi in najpoglavitejši: „pregloboki nasad“. O tej veliki in škodljivi sadjerejski napaki govori „der praktische Obstzüchter“ kot organ „deželnega sadjerejskega društva nižje-avstrijskega“ in „c. kr. avstrijskega pomologičnega društva“ v svoji drugi letošnji številki nekako tako-le: „Največa napaka je, sadno drevje pregloboko saditi. Kdor sadno drevo sadi, naj pred vsem pazi, da od pravega drevesnega debela prav nič v zemljo ne pride. Tam, kjer se razrašča deblo navzdol v korenine (kjer se loči koreninični vrat od pravega debela), naj se pri na novo vsajenem drevescu ločita tudi površje zemlje in prosto ozračje. (Korenine s koreniničnim vratom vred naj bodo v zemlji, a pravo deblo z drugimi deli vred naj pa brez zadržkov čist in sveži zrak uživajo). Obilne nabrane dejanske skušnje

so gledé preglobokega nasada sadnega drevja na stalno mesto sledeče dokazale in potrdile:

Drevó 2 stara palca pregloboko vsajeno, zamré uže v 15—20 letih.

Drevó 2—4 stare palce pregloboko vsajeno, zamré uže v 6—12 letih.

Drevó 5—6 starih palcev pregloboko vsajeno, zamre uže v 3—4 letih.

Drevó 7—8 starih palcev pregloboko vsajeno, zamre vže v 1—2 letih.

Drevó 9—12 starih palcev pregloboko vsajeno, vsahne navadno uže isto leto. Domači sadjerejci, opazujte navedene razmere na svojih sadnih vrtilih v svojo korist!

Ta kmali pogin pa ni še edini slabi nasledek preglobokega nasada; sadno drevo pregloboko vsajeno tudi nikdar rodovitno ne postane. — Boljše je toraj sadno drevje nekoliko bolj plitvo nego pregloboko na stalno mesto saditi.

Globoko naj se sadé edino in le hruševa drevesa na kutno, a jabolčna pa na „ivanška“ požlahnjena; ta morajo se vselej do požlahnjenega mesta globoko v zemljo posaditi. Zakaj to? Zato, ker kutnine in „ivanškove“ podlage, kolikor jih je v zemlji, tudi iz debela v zemlji tičečega čvrstih in dobrih korenin poženo; dalje tudi zavoljo tega, ker so te podlage proti mrazu zeló občutljive, morajo se do požlahnjenega mesta v zemljo posaditi, kjer so pred pozebljenjem in zmrzljivom popolnem obvarovane.“

Nad vse me bode veselilo, ako sem s temi svojimi vrsticami le enemu samemu domačemu sadjerejcu kaj koristnega v povzdigo in zboljšanje prekristne sadjereje svetovati zamogel.

Vsem sadjerejskim naprednjakom zakličem pa navdušeno: Neustrašeno naprej za prekristno stvar! Bog daj obilnega blagoslova!

Kmetijske novice in izkušnje.

Dobri zakoni.

Deželni zbor moravski je bil sklenil in predložil zakone o spojanji kmetijskih zemljišč, o delitvi vkupnih zemljišč in o uravnanji vkupnih, užitnih in upravnih pravic, ki se teh zemljišč držé, o postavi deželnih komisij o zadevah odstranjevanja enklav po gozdih in o zakroževanju gozdnih mejá. Le-tem jako primernim in posnemanja vrednim zakonom je cesar potrjenje podelil z najvišim sklepom dné 13. februarija t. l. („Slov. Narod“).

Dober ribji lov.

Grof Wilczek je na svojem posestvu Hrušavi iz ribnjaka dal za prodaj k božičnim praznikom vse karfe poloviti. Ribnjak meri 160 oralov, ter so nalovili 17.880 karfov, katerih vsak je vagal 3—4 funte.

Gnojenje sadnemu drevju

zamore se storiti s suhim ali mokrim gnojem. Kedor hoče gnojiti, da pospeši rast lesa, naj gnoji konec meseca marca, začetek aprila; cvetnim očesom na korist gnoji naj se pa v avgustu in septembru. Gnojica se mora pred porabo s polovico vode pomešati ter nekoliko od debela proč, drevesu prilivati; primešati se sme tudi nekoliko pepela.

Kdor ne veruje, naj sam izračuni.

V neki družbi se je trdilo, da je le malo ljudi na svetu, kateri bi bili v stanu plačati podkovanje konja,

ako bi prvi žebelj $\frac{1}{2}$ kr. stal, vsaki slednji pa še enkrat toliko kot njegov prednik. In res je! Račun pové, da 32. žebelj stane 10,737.418 gold. 24 kr. in vseh 32 žebeljev skupaj 21,474.829 gold. 47 $\frac{1}{2}$ kr.

Vprašanja in odgovori.

(Na tem mestu bode vredništvo radovoljno sprejemalo, odgovarjalo in razmotraval vprašanja zadevajoča vse kmetijske stroke, katere bodo stavili p. n. bralci „Novic“. Odgovarjali bomo po svoji najboljši moči, zagotovljeno nam je pa tudi sodelovanje izkušenih strokovnjakov. Vprašanja, katera se tičejo tacihi stvari, ki jih uredništvo ne more poznati, pa so znana kateremu drugemu bralcu „Novic“, prosimo vljudno za njih pojasnenje. Vred.)

Vprašanje 1. Ali so tropine iz pivovarnic za krmo zdrave? Ali ima njih krmenje pri plemenskih kravah katere slabe nasledke? (V. v Š.)

Odgovor. Sveže take tropine so prav dobra in zdrava krma za krave, kakor za goved sploh. Krma pa sme obstati k večem le do polovice iz tropin, druga polovica naj bo suha klaja, kakor seno, slama itd. Ni pa res, da vsled krmenja tropin krave prezgodaj storé ali pa da postanejo navdušljive.

Vprašanje 2. Kupil sem v jeseni bo leto, starega vina, katero sem spravil v skoraj novo, dobro osnaženo posodo. Pretečeni teden vino pretočim in zapazim, da vino v kratkem času v kozarcu temno postane. Kaj je temu vzrok in kako pomagati? (G. Š. v R.)

Odgovor. Da vino temno postane, pride od železa v njem. Preiščite železo od sodovih vrat, če ni prišlo z vinom v dotiko. Ako je to slučaj, zakapajte železo sè žveplom. Železo se na zraku spoji s čreslevino, in vino zato stemni. Napaka se pa tako-le popravi: Pretočite in prezračite vino takoj in očistite ga z želatino.

Vprašanje 3. Slišal sem, da vse pokončevanje predenice ne bode pomagalo, dokler kmetovalci ne bodo deteljnega semena na sito čistili. Kje so na prodaj taka sita in po kakošni ceni? Ali se opravi morebiti tudi z navadnim sitom? (Župnik R. v V. g.)

Odgovor. Da se zapreči razširjevanje predenice, potrebno je obojno: Plevel na njivi pokončevati in čisto seme sejati. V prihodnji številki govorimo več o predenici. Za čiščenje deteljnega semena morajo biti posebna sita. Najceneje in najbližje se dobi tako zvano Kohlertovo ročno sito pri g. Franc Filli-ju v Celovcu. Cena je s zavojem vred 12 gold.

C. kr. kmetijska družba kranjska.

Seja glavnega odbora dné 2. marca 1884

pod predsedstvom gosp. barona Wurzbacha. Navzoči: gg. podpredsednik Seunig, tajnik Pirc in odborniki: Brus, Detelja, Goll, Jerič, Kastelic, Murnik, Neweklovski, Robič, Souvan, Wičel, dr. plem. Wurzbach.

Obpravnavale so se sledeče zadeve:

C. k. kmetijska družba štajarska vabi družbo, da naj se tudi ona pridruži prošnji do sl. c. kr. ministerstva za prevredbo določil, ki sedaj veljajo pri vžitninskem davku klavne živine, ker so uže zastarela. Vsled poročila odsekovega sklène glavni odbor se tej prošnji pridružiti, in sicer tako, da se prosi namesto sedanjega neprimernega davčnega postavka, ki velja za vso živino sploh, za nov, na podlagi teže progresivno rastoči užitninski davek.

Na poziv slavne deželne vlade od 5. januarija t. l., da naj se kmetijska družba izreče o ustanovitvi kmetijskih, nadaljevalnih šol, je odsek, kateremu se je to

v pretres izročilo, sledeče predlagal, kar je tudi glavni odbor sprejel: Z ozirom na sedanje razmere je ustanova nadaljevalnih šol na podlagi „učnega črteža od leta 1876. za kmetijska nadaljevalna izobraževališča“ nemogoča. Kmetijska družba je za provizorično nadaljevanje sedanjega modusa kmetijskega poduka na ljudski šoli, prosi pa slavno vlado, da naj na to dela, da se bode na učiteljski pripravnici namestil strokovnjak v kmetijstvu, da bode mogoče v svojem času pričeti z osnovo nadaljevalnih kmetijskih šol. Tudi priporoča ukreniti, da se spiše kmetijsko berilo za nadaljevalne šole.

Deželna vlada vpraša kmetijsko družbo v dopisu od 12. februarija t. l. za njeno mnenje o prihodnji organizaciji kmetijskega popotnega poduka na Kranjskem. Po daljši razpravi je z večino glasov sklenil centralni odbor, imenovani dopis tako rešiti:

Glavni odbor v prvi vrsti naglašá veliko potrebo nameščenja strokovnjaškega učitelja na pripravnici, priznava pa za ta čas, da se to zgodi, potreba popotnega poduka, usoja si pa opomniti, da mora organizacija tega poduka predrugačena biti, ako se le količ kaj vspeha od te ustanove zahtevati hoče. Glavni odbor prosi, da vlada instrukcije potnega učitelja v soglasji s kmetijsko družbo izdela.

Nadalje se reši več vlog, ter se za ude na novo v družbo sprejmejo sledeči gospodje: Pretnar Jakob iz Srednje vasi, Sodja Josip iz Bohinjske Bistrice; oba gospoda nasvetovana od podružnice bohinjske; Avbelj Anton iz Hleviš, Mal Janez iz Peče, Švarcelj Janez iz Prevoj, Škerjanec Janez iz Škerjančevega, Jerman Franc iz Radomelj, Šmon Franc iz Rodice, Dolžan Janez, župnik v Ihanu, Stupica Franc, župnik pri sv. Heleni, Kavka Josip iz Vidma; vsi nasvetovani iz podružnice v Podpeči; Premrov Franc iz Martinjaka, nasvetovan od podružnice planinske.

Životopisne črtice.

Knez-nadškof goriški

dr. Andrej Golmajer.

(Dalje.)

V malo letih je bil spravil nadškof Golmajer podložno osebje in vse reči v tako lep red, da je bila škofija, kolikor človeška slabost dopušča, ena najbolj urejenih in oskrbovanih. To se je pokazalo jasno sosebno zadnja 2—3 leta, ko je višega pastirja zapuščal spomin in ni mogel več vsega tako opravljati, kakor nekdanj. Vkljub temu zadržku je bila škofijska vlada redna, rekel bi, dobra, in bila bi še bolja, ko bi si bil onemogli starček privzlet pomočnega škofa, kakor so vsi želeli. Ali on se je držal menda — vedoma ali nevedoma — pregovora slovenskega: „Meni luč — tebi ključ“. Omenil sem redno vladanje poslednja leta Golmajerjeva zato, ker mu moramo to v veliko hvalo šteti in ker nam opravičuje resnico, da, če je kolo pomazano, teče samo. Denimo, da ni bil Golmajer poprej vse dobro, naravno uredil in napotil, ampak kak umeten burokratiški stroj napravil, moral bi se bil zadnja leta ustaviti. Marsikaj, kar se le umetno blišči, razsvetljuje uže naprej prihodnji prevrat.

Dvakrat je bil nadškof Golmajer pri škofovskih konferencijah na Dunaji, ko je šlo namreč za izvrševanje konkordata ali za druge cerkvene zadeve v Avstriji.